

والدین همیار مدرسه

مریم طالب دعای

سازمان آموزش و پرورش

چکیده

مشارکت جدی خانواده و مدرسه همیشه مورد توجه متخصصان امر آموزش و پرورش و خانواده‌ها بوده است. اما گاهی مواقع عدم شناخت اولیاء از اهداف و کارکردهای مدرسه باعث می‌شود ارتباط و همکاری بین خانواده و مدرسه به درستی انجام نشود در حالی که مشارکت واقعی زمانی صورت می‌گیرد که خانواده در امور مدرسه درگیر شوند و مدرسه نیز خانواده را همراه و همیار خود ببیند. پژوهش‌ها نشان داده است هر قدر والدین در مسائل مدرسه فرزندانشان بیشتر مشارکت داشته باشند، پیشرفت تحصیلی کودک افزایش می‌یابد. بنابراین، تقویت مشارکت خانواده و مدرسه از پیش نیازهای یک برنامه‌ی مؤثر است که باید مورد توجه قرار گیرد. طرح حاضر که در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰ در دبستان ... اجرا شده است، به بررسی میزان تعاون و همکاری و مشارکت والدین دانش آموزان این دبستان می‌پردازد. این پژوهش از نوع تجربی بوده و در آن عمدتاً از روش‌های کیفی برای جمع‌آوری اطلاعات استفاده شده است. ابزار مورد استفاده در این تحقیق برای جمع‌آوری داده‌ها بررسی عملکرد والدین، بررسی شرایط آموزشگاه قبل و پس از اجرای طرح و همچنین مصاحبه با اولیاء دانش آموزان و همکاران بوده است. پس از اجرای طرح و بررسی روند آن، طرح مذکور میزان ۸۵٪ بهبود عملکرد و همیاری والدین را در همکاری و مشارکت با مدرسه و علاقه به کار تیمی نشان داد.

واژه‌های کلیدی: تعاون و همکاری - مشارکت - همیاری - کار تیمی

مقدمه:

مشارکت کردن در کار گروهی و همکاری کردن با یکدیگر، از مهارت های اجتماعی لازم برای زندگی در دنیای امروز است. به طوری که باهوش ترین افراد هم بدون بهره مندی از این مهارت نمی توانند به موفقیت های بزرگ دست یابند. امروزه یکی از ابزارهای لازم برای رسیدن به توسعه در هر جامعه، میزان مشارکت افراد و گروههای اجتماعی در امور مختلف است. از نظر اینکلس انسان مدرن، شهروندی مشارکت کننده و آگاه است و نسبت به انجام وظایف و کارها احساس مسئولیت می کند. هر اندازه آگاهی و احساس مسئولیت افراد در قبال جامعه بیشتر باشد، به همان اندازه مشارکت داوطلبانه آنان افزایش می یابد و آنها سهم بیشتری در توسعه جامعه خواهند داشت (فخرایی، ۱۳۸۰). در حال حاضر بسیاری از نظامهای آموزشی به دنبال ارائه دانش، مهارت و نگرشهای مورد نیاز برای مشارکت و آماده سازی فراگیران در برخورد با مسائل و چالشهای زندگی آتی آنان هستند. علاوه بر این، تغییر روشهای تدریس و بازنگری عوامل مؤثر بر فرایند یاددهی-یادگیری، باعث استفاده از روشهای فعال و مشارکتی در مدارس شده است تا دانش آموزان، معلمان و والدین بتوانند با همکاری یکدیگر، با ابعاد اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی امور پیرامون خود آشنا گردند و زمینه بهبود و حتی ارتقای سطح آموزش را فراهم سازند. بدین لحاظ پژوهش در زمینه طراحی برنامه درسی مبتنی بر پرورش روحیه تعاون به خصوص در دوره ابتدایی از اهمیت ویژه ای برخوردار است. تعاون به مفهوم همکاری، همیاری و موفقیت خود را در گرو موفقیت دیگران دانستن است. این مفهوم سابقه در فرهنگ ملی، دینی و ایرانی داشته و به میزان عمر زندگی اجتماعی مردم ایران و ظهور دین اسلام در کشور قدمت دارد (کلباسی اصفهانی، ۱۳۷۱). یکی از مشکلات موجود در اغلب مدارس، پایین بودن میزان مشارکت والدین در امور مدرسه است. به نظر می رسد که برای مشارکت فعال اولیا، برنامه ها و خط مشی مناسبی وجود ندارد که بررسی ها و پژوهشهای صورت گرفته در این مورد نیز حاکی از همین مطلب است. متأسفانه امروز در مدارس و مراکز آموزشی، پرورش روحیه تعاون جدی گرفته نمی شود و در برنامه های آموزشگاه جایگاه مناسبی ندارد. نتیجه چنین وضعیتی عدم مشارکت مطلوب خانواده ها در برنامه های مدرسه، عدم درک صحیح والدین از نیازها و طرح های مدرسه و افزایش فشار سنگین کاری بر دوش مدیریت آموزشگاه و کادر اجرایی خواهد بود. با عنایت به مطالب مذکور میتوان نتیجه گرفت که اساساً پرورش روحیه تعاون در نظام آموزشی کشور ما با محدودیتهای نظری و فکری مواجه است و به طور شایسته توسعه نیافته است.

لذا این پژوهش سعی دارد با بررسی و شناخت انواع مشکلات و ضعف های مدرسه و اولیا در تعاون و همکاری با یکدیگر، و با ارایه راهکارهای مناسب و قابل اجرا روحیه ی تعاون و همکاری را در والدین ارتقا بخشد. در این پژوهش با همکاری و اشکال مختلف آن در خانه، مدرسه، محله و جامعه بیشتر آشنا می شوید.

بیان مساله:

زندگی انسان بدون همکاری و همیاری بسیار بی معنی است. انسان از تنهایی می گریزد و خود را در جمع می یابد. در زندگی بیش از ۹۰ درصد مردم در انجام دادن کارها و وظایف با یکدیگر به همیاری می پردازند. نظر به اهمیت جایگاه مدرسه و نقش والدین در پرورش دانش آموزان و نیز اهمیت تعاون و همکاری برای همیاری یکدیگر در ساختن فرادهای روشن، مقوله ی " همکاری و همیاری والدین در مدرسه " در این پژوهش مورد بررسی قرار گرفته است تا به یاری خداوند متعال در " فرهنگ سازی در بخش تعاون " که لازمه حفظ و بقای جامعه و اتحاد ملت است در جهت توانمندسازی و تقویت روحیه تعاون در مردمان این مرز و بوم گامی برداشته باشیم.

عمدتاً یک مدیر در مدرسه با مشکلات بیشماری روبه رو است اما از آن جا که مدیر با توجه به شرایط و نیاز مدرسه خود می کوشد تا مشکلات را اولویت بندی کند و به مواردی پردازد که بیشترین دغدغه ی او در مدرسه هستند لذا در این مقاله می کوشد تا راهکارهای اجرایی در جهت رفع مشکل کمبود نیرو در مدرسه و عدم همیاری والدین با مدرسه، افزایش توان کادر اجرایی و همکاری مطلوب والدین در مدرسه و بیرون از مدرسه و در انجام امور محوله و ... را به تصویر بکشد و دلایل بروز این مشکلات و پس از آن راهکارهای رفع و یا بهبود مساله را تشریح کند.

حتماً شما هم تاکنون همکاری و عدم همکاری و مشارکت مطلوب والدین در مدرسه را تجربه کرده اید. برای مثال عدم همکاری در برنامه های مختلف مدرسه، عدم توجه و کمک به نیازهای دانش آموزان، عدم همکاری در برپایی مناسبات مختلف، عدم همکاری با آموزگار کلاس در انجام فعالیت های کلاسی و یا اموری که به دانش آموزان مربوط می گردد و مسائلی که همکاری والدین در منزل را می طلبد... و از این قبیل. وضعیت اسف باری که این روزها در مدارس مختلف قابل مشاهده هستند وضعیت رفتاری برخی والدین و دانش آموزان و عدم همکاری آنان در زمینه های مختلف می باشد. لذا محقق سعی دارد در این پژوهش به این مساله پردازد که: «چگونه می تواند میزان همکاری و همیاری والدین با مدرسه را ارتقا بخشد؟». لازم به ذکر است در سالی که گذشت به دلیل کمبود نیروی کادر اجرایی مکفی در آموزشگاه و با وجود آمار بالای دانش آموزان، مدرسه دچار مشکلاتی بود و به همین دلیل جهت اداره امور مدرسه به شیوه عالی و برگزاری به موقع برنامه ها و مناسبات در پی چاره اندیشی برآمد که در این زمینه از وجود والدین همیار مدرسه بهره زیادی جست. در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰ دبستان ... با آمار ۳۳۱ دانش آموز فقط با دو نیروی کادر اجرایی (مدیر و معاون آموزشی) اداره می شد که معاونت آموزشی نیز به لحاظ اینکه برای اولین بار به سمت معاونت پذیرفته شده بود تجربه چندانی در این زمینه نداشت. این آموزشگاه مدت طولانی بدون خدمتگذار و معاون پرورشی بود که شرایط سخت و فشار کار زیادی را بر دوش مدیریت آموزشگاه وارد کرده بود. به همین دلیل در شرایطی که اداره در جهت رفع مشکلات این آموزشگاه و تخصیص نیروی کارآمد و مکفی به این آموزشگاه اقدامی نکرده بود بهترین گزینه جهت رهایی از این شرایط دشوار و اداره مطلوب مدرسه، توجیه والدین و استفاده از مشارکت و توانمندی های آنان بود. بنابراین، با توجه به اهمیت ارتباط بین خانواده و

مدرسه در حل مسائل آموزشی و تربیتی و توانبخشی مدرسه، ضروری است به شناسایی عوامل موثر بر ارتباط خانه و مدرسه پرداخته و در صدد رفع چالش ها و تهدیدهای آن باشیم.

تعریف تعاون، همکاری و مشارکت از دیدگاه صاحب نظران:

تعاون و همکاری به معنای «یکدیگر را یاری کردن» یا «یاری کردن برخی، برخی دیگر را» آمده است. (دهخدا، ۱۳۷۹). تعاون و همدلی بر پایه خودآگاهی بنا می شود، یعنی هر قدر نسبت به شناخت احساسات خودمان آگاه تر باشیم، در دریافتن احساسات دیگران و یاری کردن آنها نیز ماهرتر خواهیم بود. از این رو آنهایی که هیچ ایده ای نسبت به احساسات خودشان ندارند، در شناخت احساسات دیگران کاملاً عاجزند و دچار بهت و سردرگمی می شوند. (گلزن، ۱۳۸۳: ۱۳۹).

مشارکت را به گونه های متعددی تعریف آورده اند. قدیمترین تعریف مشارکت عبارت است از: «پیوندی دوسویه، سازنده و سودمند میان دو تن یا بیشتر از دو تن». در تعریف دیگر مشارکت به معنی «فراهم آوردن و گسترده بستن نقد مشترک برای یافتن هدفهای مشترک» بیان شده است (طوسی، ۱۳۷۹، ص ۴).

حفظ دستاوردهای بزرگ جامعه انسانی با تعاون و همکاری و مشارکت همه مردمان میسر میشود. بدین سبب مشارکت ساز و کار زندگی اجتماعی به شمار می آید و نقش کلیدی در همه قلمروهای زندگی دارد و موجب شکوفایی و بالندگی انسانها می شود. (جهانیان، ۱۳۸۰).

گول و همکاران (۱۹۹۳) نقاط قوت مشارکت را به طور دقیق تر طبقه بندی و خلاصه کرده اند که عبارت است از:

۱. مشارکت زمانی بهترین نتیجه را می دهد که داوطلبانه شکل گیرد. در این صورت مشارکت به خودیابی و یکپارچگی انسانی می انجامد، ۲. مشارکت روشی برای همسوسازی اهداف سازمانی و افراد به شمار می آید، ۳. مشارکت تأکید زیادی بر فرایندهای انسانی نظیر ارتباطات، کار گروهی، تنش زدایی و بهبود کیفیت تصمیم گیری دارد، ۴. مشارکت بهبود سرمایه انسانی را از طریق آموزش تشویق می کند، ۵. مشارکت راهبرد مناسبی برای یکپارچگی وظایف مستقل فراهم می آورد.

فضیلت همکاری و تعاون از دیدگاه اسلام:

آیات و روایات فراوانی وجود دارد که به فضیلت و اهمیت همدلی و تعاون اشاره کرده و فضیلت آن را از بسیاری عبادات بیشتر شمرده است. در اینجا به برخی از آنها اشاره می کنیم:

همکاری یکی از راههایی است که باعث جمع شدن نیروهای مختلف در یک جهت می گردد. در نتیجه هم باعث افزایش در سرعت انجام کارها می شود و هم باعث می شود که کارهایی که تنهایی غیر ممکن بود، به انجام برسد. در همین راستا است که خداوند متعال در قرآن کریم می فرماید: تعاونوا علی البر و التقوی و لاتعاونوا علی الاثم و العداون (مائده آیه ۲). بنابر آیه ۲ سوره مائده و سفارش بر همکاری در خیر، همکاری در آموزش صحیح افراد، یکی از مصادیق تعاون در نیکی است.

همکاری در آموزش می تواند از جنبه های مختلفی بررسی شود. همکاری معلمان و کادر آموزش و مدیر، همکاری شاگردان، همکاری خانواده و مدرسه.

پیامبر اکرم (ص) می فرماید: رفع گرفتاری و همدلی با مردم بهتر از روزه و اعتکاف یک ماه است. با توجه به روایاتی که در فضیلت همدلی و تعاون ذکر شد، در می یابیم که این صفت فضیله از جمله صفاتی است که مورد توجه و تاکید بسیاری از طرف ائمه معصومین (ع) بوده است؛ چرا که یاری رساندن به مومن از جمله عباداتی است که مورد رضایت خداوند است، به همین دلیل از بسیاری عبادات با فضیلت تر و مهم تر شمرده شده است. (مجلسی، ۱۳۶۴: ۲۷۱)

پیامبر گرامی اسلام حضرت محمد (ص) اعضای جامعه را به اعضای بدن تشبیه کرده و فرموده اند: «جامعه با ایمان در دوستی و مهربانی و ترحم به یکدیگر مانند بدن واحد است که هر گاه عضوی از آن به درد آید، اعضای دیگر نیز با آن عضو از طریق بیداری و تب ابراز همدردی میکنند.» اعضای یک جامعه همه به همکاری و همیاری یکدیگر نیاز دارند و قرآن کریم از آن به تعاون در امور خیر یاد کرده است. (مقدادی اصفهانی، ۱۳۷۷: ۲۳۸)

انواع تعاون و همکاری و اهمیت آن:

تعاون جلوه ها و شکلهای مختلفی دارد: اظهار دوستی و محبت، همدلی و خوشحال کردن یکدیگر، هدیه دادن، کوشش برای ایجاد صلح و آشتی میان انسانها، عیادت از بیمار، قرض دادن، رفع مشکلات مردم و یاری رساندن به آنها در گرفتاریها، مشارکت کردن برای رفع نیازهای مالی فقرا، امر به معروف و نهی از منکر و.

همکاری و همدلی در خانواده باعث صمیمیت و محبت بیشتر بین اعضای خانواده می شود. با تقسیم وظایف و مسئولیتها، هر عضوی از خانواده احساس می کند که مفید است و همه کارهای خانه بر دوش یک نفر قرار نمی گیرد. پیامبر اکرم (ص) و امامان بزرگوار (ع) با اعضای خانواده خود، کمال همکاری را داشتند و در کارهایی مانند دوشیدن شیر چهارپایان، آسیاب کردن گندم و جو و نظافت خانه، همکاری می کردند.

شایسته است افراد یک محله نیز با هم همکاری و همدلی داشته باشند. همدلی و همکاری بین افرادی که در یک محله زندگی می کنند، علاوه بر ایجاد صمیمیت و همبستگی، موجب می شود که کارها بهتر پیش برود. در دین اسلام به محبت و توجه به همسایه سفارش بسیار شده است. عیادت از همسایه بیمار، کمک و خوشامدگویی به همسایه جدیدی که نقل مکان نموده، همکاری در نظافت و پاکیزگی محله و مراقبت از اموال عمومی در محل جشنها یا مراسم مختلف از جلوه های تعاون در محله است.

بر طبق نظریه جانسون و همکارانش (۱۹۸۹) پرورش روحیه تعاون در موفقیت تحصیلی و بهره وری به میزان قابل توجهی مؤثرتر از رقابت میان فردی و تلاش فردی است و همچنین تعاون همراه با رقابت میانگروهی بهتر از رقابت میانفردی و تلاشهای فردگرایانه است.

اهمیت کار گروهی در تقویت روحیه تعاون و همکاری:

برای آموزش تعاون به ایجاد انگیزه همکاری و تمایل به یادگیری، نیاز به ارائه چشم اندازی سازنده داریم. آموزش شامل دو موضوع اساسی، یعنی آموزش زندگی واقعی محیط پیرامون انسان و تعامل اجتماعی بسیار پیچیده است. طرفداران تفکر تعاون هر یک به دلایلی به شیوه های مختلف آموزش تعاون، گرایش دارند. اما «تئوری پردازان اطلاعات» بر نقش ارزنده بحث گروهی که به افراد گروه کمک می نماید تا دانش خود را مرور کنند، درباره آن حرف بزنند و بدین ترتیب محفوظات خود را بسط دهند، تأکید دارد. (مجله تعاون، ۱۳۸۲).

در مدرسه همانگونه که مطالب درسی به دانش آموزان آموخته می شود، باید روحیه همکاری نیز به صورت عملی به آنان آموزش داده شود. این روش در آموزش سنتی به صورت مکتب خانه ها مورد توجه بوده و شاگردان سطوح بالاتر عهده دار تدریس به دانش آموزان سطح پایین و جبران عقب ماندن در درس و... آنها بوده اند. اما امروزه متاسفانه این روحیه کمتر در مدارس ما دیده می شود. (دانشنامه رشد، ۱۳۹۷). در یادگیری فردی و موفقیت انفرادی دانش آموزان یاد می گیرند که هر فردی با تلاش خودش، مستقل و منفک از تلاش سایرین، به پاداش تعیین شده می رسد. حال آنکه در فراگیری به شیوه تعاون و همکاری دو نوع اتکا مثبت متقابل به سایرین و تعاون را در پیش رو دارد. (جانسون و جانسون، ۱۹۹۹)

مفهوم مشارکت و تأثیرات آن

مشارکت یک فراگرد سهیم کردن و سهیم شدن در کارهاست، کاری که می تواند به صورت های مختلف تجلی یابد. پژوهشها نشان می دهند مشارکت والدین در امور مدرسه موجب نگرش مثبت والدین نسبت به خود، مدرسه و نقش کادر آموزشی در رشد و تربیت فرزندشان می شود (البرزی، ۱۳۸۲). به نظر ویلیام و چاوکین (۱۹۸۹) چنانچه والدین در سطوح متفاوت مشارکت، مانند تصمیم گیری، کار داوطلبانه، کار با کودک در خانه و... دخالت داشته باشند، پیشرفت فرزندشان بیشتر است.

بر اساس یافته های پژوهشی، والدینی که در برنامه های مدرسه مشارکت می کنند، احساس مثبت تری نسبت به مدرسه و آموزش و پرورش کودکانشان احساس می کنند تا والدینی که در این گونه برنامه ها شرکت نمی کنند. نتایج وجود همبستگی مثبت بین مشارکت خانواده و موفقیت دانش آموز را علیرغم شرایط ناتوانی نشان می دهد.

با توجه به ضرورت مشارکت والدین و مربیان در مراکز آموزشی باید به نحوی این حلقه ی ارتباطی محکمتر شود و به والدین این اجازه داده شود تا بر آنچه که در ارتباط با مشکلات فرزندشان می گذرد، نظارت داشته باشند و از برنامه ها و روش های مدرسه آگاه شوند و از سوی دیگر خود را از آنچه که در مدرسه می گذرد و از مشکلاتی که در مدرسه وجود دارد، دور ندانند. البته باید توجه داشت که فراهم کردن زمینه های مشترک در والدین نباید به صورت امری و دستوری صورت پذیرد چون افراد هنگامی به شکل واقعی در برنامه ها مشارکت می کنند که احساس کنند برنامه ریزان برایشان ارزش قائلند و در مورد نیازهایشان مورد مشورت قرار می گیرند.

به نظر سویک (۱۹۹۲) از جمله راهبردهایی که بتوان برای ارتباط بیشتر والدین با مدرسه اشاره نمود، برگزاری هم اندیشی ها، دیدار از خانه ی شاگردان، ایجاد مراکز والدین، شرکت در تصمیم گیری ها، برنامه های آموزشی والدین ، فعالیت های یادگیری و شبکه ی خانواده و مدرسه است که می تواند منجر به همکاری در قالب حمایت از سوی مدرسه و خانه شود. از دیگر موانع برقراری رابطه ی خانه و مدرسه، نگرش نادرست برخی مدیران و عدم واگذاری برخی از فعالیت ها به والدین است. اعتقاد به خودمحوری در زمینه ی اداره ی مدرسه موجب گرفته شدن حق اظهار وجود از دیگران می شود. در حالی که مدیریت مشارکت جویانه، مدرسه را متعلق به همه ی افراد و همه ی افراد را متعلق به مدرسه می داند و به همگان حق اظهار نظر و مشارکت در امور را می دهد. این روش به اعتماد، توسعه ی مهارت ها، افزایش انگیزه، خلاقیت و یافتن راهها و روش های بهتر در انجام برنامه ها می انجامد.

لازمه ی مشارکت همه جانبه ی یک جامعه، به وجود آمدن زمینه ورود نهادهای مردمی و اجتماعی در آموزش و پرورش است. از این رو، باید زمینه هایی را برای ایجاد یک مشارکت همگانی در آموزش و پرورش نیز به وجود آورد.

نتیجه گیری:

در بررسی کتب و مقالات مطالعه شده به این نتیجه می رسیم که اگر مساله تعاون و همکاری مورد توجه و آموزش قرار نگیرد، این امر منجر به رشد و گسترش افراد بی مسئولیت و بی تفاوت نسبت به حقوق دیگران در جامعه خواهد داشت و پایه های وحدت و همدلی را در اجتماع سست خواهد کرد. لذا باید با استفاده از روش های کارآمد و متنوع به تقویت این روحیه در والدین و دانش آموزان و همکاران پرداخت.

اهداف:

در این طرح به ترتیب هدف کلی و اهداف جزئی زیر مد نظر بوده است:

الف: هدف کلی: تقویت روحیه ی تعاون و همکاری در بین خانواده ها

ب: اهداف جزئی: از جمله اهداف جزئی در این پژوهش می توان به موارد زیر اشاره کرد:

- تقویت حس همدلی و امدادسانی در والدین
- تقویت نگرش مثبت نسبت به آداب اجتماعی
- ایجاد و تقویت نگرش مثبت نسبت به عرصه های ارتباطی
- تقویت توجه و علاقه به جلوه های زندگی
- ایجاد نگرش مثبت به جلوه های اعتقادی
- تقویت توانایی انجام کارهای داوطلبانه و انسان دوستانه
- توانایی شرکت مطلوب در فعالیت های گروهی و مشارکتی

- آشنایی بیشتر با پدیده ها و مسائل و محیط زندگی
- افزایش مشارکت والدین در برنامه های آموزشی، پرورشی و مالی مدرسه نظیر اجرای برنامه ها و مناسبات مختلف، پیگیری دانش آموزان مشمول طرح تات (نرک تحصیل، افت تحصیل و تکرار پایه)
- افزایش میزان رضایت مدیر مدرسه، معاونین و سایر همکاران از والدین و دانش آموزان
- کاهش شکایات و اعتراضات اولیا
- تقویت نقش انجمن های اولیا و مربیان مدارس از طریق جلب مشارکت عمومی والدین وسامان دهی آنها در جهت یاری به مدارس
- افزایش میزان مشارکت والدین به ویژه والدین متخصص و توانمند برای مشارکت و همکاری در ارائه خدمات داوطلبانه به مدارس
- بهره مندی بهتر از توانایی اولیاء دانش آموزان درجهت بهبود و ارتقای کیفی برنامه ها و خدمات آموزشی، پرورشی، توان بخشی و...
- توسعه مشارکت و اجتماعی شدن آموزش و پرورش از طریق همکاری و مشارکت والدین

مراحل و نحوه اجرای طرح:

امروزه در سیستم های آموزشی موفق و کارا موضوع جلب مشارکت فکری و اجرایی اولیاء دانش آموزان با مدارس در فرایندهای آموزش، پرورش و توان بخشی به ضرورتی اجتناب ناپذیر بدل شده است. زیرا آموزش موثر در مدارس بدون مشارکت جدی والدین با مشکل روبرو می شود. بنابر این با توجه به ضرورت مشارکت والدین در مدارس و عملیاتی نمودن سند تحول بنیادین، انتظار می رود این حلقه ارتباطی محکم تر شود تا از اولیای توانمندی که آمادگی همکاری با مدرسه را دارند، در قالب برنامه والدین همیار مدرسه زمینه حضور مستمر آنان را فراهم نمایند تا با همسویی این دو نهاد بتوانیم شاهد بالندگی و ارتقای بیش از پیش برنامه های آموزش و پرورش و رشد و شکوفایی این فرشتگان زمینی باشیم. در اجرای طرح مذکور ابتدا مدیریت آموزشگاه پیش نویس طرح عملیاتی را با بررسی تمام جوانب تهیه و تنظیم کرده، سپس نسبت به اجرای هر یک از راهکارها در طول سال تحصیلی اقدام کرده است. روش ها و برنامه های اجرا شده در طرح والدین همیار مدرسه آموزشگاه ... در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰ به شرح زیر می باشد:

- تشکیل انجمن اولیا و مربیان با حضور نمایندگان والدین، کادر اجرایی و مربیان آموزشی
- تنظیم فرم توانمندی های والدین و دعوت از والدین علاقمند

- ارسال فراخوان پذیرش عضویت در کارگروه های انجمن و تشکیل کارگروه های تخصصی با حضور والدین در زمینه های (آموزش، پرورش، بهداشت، مالی، ورزش، هنر و ..) در مدرسه بصورت حضوری با رعایت فاصله اجتماعی و پروتکل های بهداشتی و غیر حضوری در کانال های مدرسه در شاد و ایتا به منظور شناسایی اولیا توانمند و متخصص برای همیاری در اجرای برنامه ها و فعالیت های مدرسه
- ساماندهی و برنامه ریزی جهت همفکری، جلب مشارکت و بهره مندی از مهارت ها و تخصص های اولیا
- تنظیم و تبیین شرح وظایف اعضا
- تشکیل جلسات کارگروه تخصصی با همکاری اعضای انجمن اولیا و مربیان و مدیر مدرسه جهت توضیح طرح والدین همیار مدرسه و ترغیب اولیای توانمند و متخصص در مدرسه (جلسات کارگروه بصورت مجازی در شبکه های پیام رسان های داخلی و یا حضوری با رعایت پروتکل های بهداشتی ماهی یک یا دو بار تشکیل و تمامی صورتجلسات مطابق فرم پیوست تنظیم می گردید).
- شناسایی اولیا متخصص در زمینه های مختلف (سلامت، ورزش، حرفه و فن، هنر و ..) برای همکاری در طرح والدین همیار مدرسه (از طریق ارسال کاربرگ شناسایی بصورت الکترونیکی) و حضوری
- بررسی و طبقه بندی مهارت ها و تخصص های اولیا
- تهیه و تنظیم فهرستی از اولیا همیار مدرسه (بانک اطلاعات اولیا متخصص) بر اساس اطلاعات دریافت شده.
- تنظیم جداول زمان بندی ساعت همکاری اولیای همیارمدرسه
- تشکیل جلسات ماهانه و بررسی اقدامات انجام شده
- تقدیر از اعضای فعال و فرزندان آن ها و اهداء هدیه به آنان
- ارائه پیشنهاد و راهکارهای مناسب جهت بهبود و ارتقای کیفی برنامه ها و فعالیت های تخصصی و مهارتی دانش آموزان
- همکاری و تشریک مساعی برای تبادل اطلاعات و تجارب اولیا دانش آموزان
- تهیه گزارش از فعالیت کارگروه های والدین همیار مدرسه و میزان اثربخشی در مورد جلب مشارکت اولیا توانمند و متخصص
- ارسال گزارش عملکرد و مستندات فعالیت ها به واحد انجمن اولیا و مربیان اداره.
- نظرسنجی از والدین به طرق مختلف: گاهی اوقات از والدین خواسته می شد تا درخواست خود را بصورت گروهی و مشورتی یا انفرادی از مدیر به طور کتبی درحد یک الی دو خط در برگه ای یادداشت کنند. این امر برای والدین بسیار جذاب بود و فاصله ی آنان با مدرسه را کاهش می داد.

- تشویق والدین به روش های مختلف: در این زمینه مدیر آموزشگاه از روش های مختلف بهره جست: نظیر تشویق کلامی، تشویق نوشتاری از طریق ارسال تشکر در کانال مدرسه و یا گروه های درسی، به صورت شفاهی سر صف، ارائه هدیه به والدین همیار مدرسه و فرزند آنان و ...
- برگزاری جلسات آموزش خانواده حضوری با نظرسنجی از اولیا و همچنین آموزش مهارت های لازم: این جلسات به طور ماهانه برگزار می شد.
- استفاده ی بهینه و مطلوب از تکنولوژی آموزشی، دیتا و تخته هوشمند: از آنجا که خوشبختانه این مدرسه مجهز به تخته هوشمند و دیتا بود مطالب موردنظر و حتی سایر موضوعات آموزشی در غالب پی دی اف، فیلم، پاورپوینت و غیره روی این تخته برای والدین به نمایش گذاشته می شد و تفهیم مطالب و فعالیت ها با استفاده از دیتا آسان تر می شد.
- از جمله سایر روش های اجرا شده برای تقویت روحیه تعاون و همکاری در والدین دانش آموزان می توان به برگزاری نمایشگاه های مختلف درون مدرسه ای، غنی سازی سایر فعالیت ها و برنامه ها نظیر اردو و ... اشاره کرد.
- تبصره 1: کارگروه های تخصصی والدین همیار زیر نظر رییس انجمن اولیا و با هماهنگی مدیرمدرسه و کادر اجرایی فعالیت می کردند.
- تبصره 2: تمامی همکاری ها به صورت داوطلبانه بوده و هیچگونه حقی را از لحاظ استخدام، پرداخت حق الزحمه و... برای اولیا ایجاد نمی کرد.
- راه حل ها یکی پس از دیگری و یا بصورت تلفیقی و همزمان به اجرا در می آمد و روز به روز میزان همکاری والدین با مدرسه و آموزگاران بیشتر و بهتر می شد. اجرای شیوه های پیش بینی شده به طور محسوس از بهبودی وضع موجود حکایت داشت. از تحولی که در والدین به وجود آمده بود با توجه به رضایت مدیریت آموزشگاه و اظهار نظر مثبت همکاران و معاونین محترم مدرسه شواهد نشان می داد که طرح اجرایی بسیار موثر واقع شده بود و از رفتارهای والدین و کاهش مشکلات مدرسه معلوم بود که اجرای طرح مذکور تاثیر مطلوبی بر فرایندهای موردنظر داشته است.

نتایج و کاربردهای عملی طرح:

بچه ها باید همکاری والدین، خواهران و برادران و دیگر بچه ها را ببینند و یاد بگیرند. یکی از وظایف پدران و مادران این است که الگوی رفتار مشارکت جویانه داشته باشند و آن را در فرزندانشان پرورش دهند. مدرسه ای موفق است که انجمن اولیا و مربیان قوی داشته باشد و مشارکت پررنگ و داوطلبانه خانواده و والدین دانش آموزان می تواند در اداره امور مدرسه بسیار مؤثر باشد. پیوند اولیا و مربیان یکی از بسترهای جلب اعتماد دو طرفه را ایجاد می کند. انجمن اولیا و مربیان در مدارس با هدف تقویت و مشارکت اولیای دانش آموزان در راستای ارتقای فعالیت های آموزشی، پرورشی و اطلاع رسانی درباره ماموریت های این انجمن و ایجاد فضای دوست داشتنی و با نشاط در مدارس ایجاد می شود. اولیا و مربیان نقش اساسی را در تصمیم گیری و سیاست گذاری مدارس دارند و اولیا می توانند تأثیر بسزایی در ارائه ی کمک های داوطلبانه والدین داشته باشند و در واقع همیار مدرسه باشند و نقش نظارتی خود را ایفا کنند. تشکیل کارگروه های تخصصی و مهارتی در سه رشته ی آموزشی، پرورشی و عمرانی بسیار حائز اهمیت است و می تواند مفید واقع شود.

ورود کودک به مدرسه، آغاز مرحله نوینی از تعلیم و تربیت است که مسائل بسیاری از جمله شکوفایی استعدادها، آشنایی با هنجارها و ارزشهای جامعه، اجتماعی شدن و دیگر موقعیتهای جدید را برای کودک به همراه دارد. در کنار این تغییر و تحولات، لازم است که والدین نیز در زمینه تعلیم و تربیت فرزندانشان مشارکت کامل داشته باشند تا بتوانند جوابگوی نیازهای تربیتی آنها باشند و در نتیجه افرادی شایسته برای جامعه تربیت کنند. نتایج پژوهش حاضر که به بررسی مشارکت اولیاء در امور تحصیلی فرزندانشان پرداخته، نشان می دهد که عدم آگاهی اولیاء از مزایای مشارکت و حقوق خویش در قبال فرزندان و مدرسه، نگرش سنتی برخی مدیران و نوع عملکرد مسئولین آموزش و پرورش در میزان مشارکت والدین در امور مدارس دخیل هستند.

هم چنین، طبق ارزیابی والدین، آگاهی کم اولیاء از مزایای مشارکت، عملکرد مدیران مدرسه در خصوص جذب مشارکت، دغدغه های شغلی اولیاء، عدم اعتنا به نظرات اولیاء در مدارس، کم رویی و احساس عدم توانایی نسبت به کمک به مدارس از مهمترین موانع مشارکت اولیاء بوده، و بر میزان مشارکت کم آنان تأثیر زیادی دارد. لذا از آنجا که همیاری والدین با مدرسه نقش بسزایی در رشد و شکوفایی و رونق بخشی مدرسه دارد لذا پیشنهادات زیر در زمینه جذب مشارکت والدین می تواند مؤثر باشد:

- ۱- فراخوان ها و دعوت های اولیاء به مدرسه در صورت کسب مجوز از اداره و رضایت والدین در روزهای تعطیل انجام گیرد تا بدین طریق، میزان و انگیزه مشارکت اولیاء در امور مدرسه افزایش یابد.
- ۲- از آنجا که بعضی از اولیاء شاغل، به دلیل نداشتن فرصت کافی نمی توانند در امور مدرسه مشارکت داشته باشند، پیشنهاد می شود نسبت به برنامه ریزی آموزش مکاتبه ای از طریق جزوات و بروشورهای خاص اقدام گردد.
- ۳- رسیدگی به بعضی از فعالیت ها و تکالیف دانش آموز منوط به همراهی اولیاء با وی باشد.

۴- دوره های آموزش مجازی و حضوری برای اولیاء باسواد و بی سواد در خصوص آگاهی دادن به آنان در مورد امور تحصیلی فرزندانشان برگزار شود.

۵- از اولیاء فعال در خصوص امور مدرسه و تحصیل، در برنامه های فرهنگی و اجتماعی عمومی تجلیل به عمل آید.

۶- تجلیل از فرزندان والدین همیار مدرسه نیز می تواند برای والدین خوشایند باشد.

۷- هر از گاهی تصاویر فعالیت های والدین همیار مدرسه با کسب اجازه از آنان در کانال مدرسه و اداره بارگذاری گردد..

و ....

پیام روشن پژوهش حاضر این است که از طریق افزایش مشارکت والدین و جلب اعتماد آنان نسبت به مدرسه می توان عزت نفس و ابراز وجود را هم در والدین و هم در دانش آموزان افزایش داد و مشارکت آنان را در فعالیت های اجتماعی مطلوب بالا برد. اگرچه برای انجام بهینه این امر به کار، دقت و زمان بیشتری نیازمندیم اما تا همین میزان تغییر و پیشرفت هم در بهبود وضعیت نامطلوب موفق بوده ایم. همچنین از آنجایی که خانواده به عنوان یک رکن اصلی نقش بسیار مهمی در رشد شخصی و عاطفی کودکان دارد، بنابراین پیشنهاد می شود که در صورت امکان در این زمینه آموزش هایی نیز به خانواده ها داده شود.

*****

منابع:

قرآن کریم، مانده، آیه ۲.

البرزی، شهلا. (1382) رو شهای نوین ارتباط والدین با مدرسه، انتشارات پژوهشکده ی خانواده.

بازرگان، زهرا. (1379) میانجیگری در مدرسه، انتشارات مدرسه.

تعاون، سال بیست و یکم، دوره جدید، شماره ۲، تابستان ۱۳۸۹ طراحی و اعتباربخشی برنامه درسی مبتنی بر پرورش روحیه تعاون در دوره متوسطه شورش رحمانی، دکتر مجید علی اکبری، دکتر یحیی قایدی.

جهانیان، رمضان (۱۳۸۰). بررسی راههای مشارکت اولیاء دانش آموزان در امور مدارس، سازمان آموزش و

پرورش شهر تهران.

دهخدا، علی اکبر؛ ۱۳۷۹. لغت نامه دهخدا، تهران، موسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران.

طوسی، محمدعلی (۱۳۷۹). مدیریت و مشارکت کارکنان، تهران، مرکز آموزش مدیریت دولتی.

قاسمی پویا، اقبال " مشارکت مردم در آموزش و پرورش ". تهران پژوهشکده تعلیم و تربیت وزارت . آموزش و پرورش،

1380

مجلسی، محمدباقر؛ بحارالانوار، تهران، انتشارات اسلامی، ۱۳۶۴، ج ۱۶، ص ۲۷۱.

مجله تعاون، دوره جدید، مهر ۱۳۸۲، شماره ۱۴۵.

مقدادی اصفهانی، علی؛ نشان از بی نشان ها، تهران، انتشارات جمهوری، چاپ دوازدهم، ۱۳۷۷.

لینک کوتاه:

<http://amoozak.org/ab2d>

<http://daneshnameh.roshd.ir/mavara/mavara-index>.

<http://toyinfo.ir>